

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ГОЛІВ ОБЛАСНИХ
МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ВИКЛАДАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ
ФІЛОЛОГІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АВТОТРАНСПОРТНИЙ
КОЛЕДЖ**

**ІНТЕГРАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО
ПІДХОДУ В СИСТЕМІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Харків 2020

М. Солдатенко наголошує, що між учасниками навчального процесу має бути така взаємодія, коли найповніше використовуються індивідуальні особливості кожного, визначаються перспективи подальшого розумового розвитку й гармонійного вдосконалення особистісної структури, ведуться пошуки засобів, що сприяли б формуванню індивідуального стилю діяльності суб'єкта навчального процесу [3].

Тому особливо ефективними в контексті створення особистісно орієнтованих проблемних ситуацій є такі форми навчання: діалогові лекції, дискусії, навчальні тренінги, організаційно-діяльнісні та імітаційні ігри, семінари-тренінги, навчальні експерименти, парадоксальні досліди тощо [2].

Упровадження в практику передвищого фахового навчального закладу неформального особистісно орієнтованого навчання в цілому передбачає й дотримання таких умов:

- умотивоване й аргументоване конструювання змісту навчання, що відображає зміст майбутньої професійної діяльності студентів ;
- альтернативні варіанти навчальних курсів;
- доступна методика самовивчення і вивчення особистості студента;
- гуманізація дидактичного процесу;
- упровадження інноваційних технологій навчання.

Особливе значення в роботі зі створення особистісно орієнтованих проблемних ситуацій має й рівень професійної майстерності викладача, його фахова компетентність, уміння організації навчального процесу з урахуванням інноваційних дидактичних тенденцій.

Такий викладач повинен забезпечити кожному студенту визначення власних досягнень із певного предмета, логічно долучатися до того чи іншого етапу уроку з метою корегування навчальної діяльності студента, стежити за розвитком соціальних стосунків, їх взаємодії.

Отже, створення особистісно орієнтованих проблемних ситуацій в процесі вивчення загальноосвітніх та спеціальних дисциплін, уміння керувати їх розв'язанням із урахуванням тенденційних освітніх вимог є обов'язковою передумовою оптимізації навчального процесу, забезпечення його ефективності.

Список використаних джерел

1. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. Вінниця: РВВ ВАТ «Віноблдрукарня», 2011. 300 с.
2. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / О.Є. Антонова. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 104 с.
3. Теоретичні аспекти навчально-пізнавальної діяльності / М. Солдатенко. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Педагогіка. Соціальна робота.* 2011. Вип. 20. С. 136-138.
4. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. Київ: Либідь, 1997. 373 с.

УДК 81'367

СЕМАНТИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДИКАТИВ ДІЇ

*Н. В. Кашуба, кандидатка філологічних наук
Фаховий коледж «Універсум» Київського університету
імені Бориса Грінченка*

Анотація. Зроблено спробу з'ясувати семантико-функціональні та граматичні особливості предикатив дії.

Ключові слова: предикат, класифікації предикатив, предикати дії, семантичні типи предикатив дії, лексико-семантичні групи, суб'єкт, об'єкт, каузативність, акціональність.

На сучасному етапі розвитку мовознавства у центрі уваги семантичного синтаксису перебуває предикат, який є організаційним центром речення, передбачає кількісний та якісний склад предикативних позицій, тому аналіз предикативних одиниць, зокрема на позначення дії, є важливим і перспективним у плані простеження закономірностей відображення навколишнього світу в мові.

Питання семантичної класифікації предикатив є актуальним, бо у поділ на класи немає чітко визначених критеріїв та їх ознак для

виокремлення, що зумовлено складністю самого предиката. Семантична класифікація, на думку Т. Є. Масицької, повинна бути зосереджена на реальних онтологічних властивостях речей і ситуацій, бо предикати є особливими семантичними сутностями. З іншого боку «класифікація має пов'язуватися з побудовою такої ж типології, основу якої покладено властивості, співвідносні з типовими компонентами, тобто істотні не для окремих одиниць, а для цілих класів (граматичних форм, синтаксичних конструкцій)» [7, 29].

У статті ставимо за мету з'ясувати основні ознаки предикатів дії, які дозволяють виокремити такий клас предикатів; визначити лексико-семантичні групи предикатів дії; описати структурні особливості речень із виділеними лексико-семантичними групами предикатів дії.

Науковому аналізу основних семантичних типів предикатів україністиці присвячено цілу низку праць. Досліджено, зокрема, предикати конкретної фізичної дії (І. І. Овчиннікова, О. В. Курішова, О. М. Галаган, О. Ю. Грипас, І. Ф. Джочка, А. В. Шумейкіна), стану (О. І. Леута, П. П. Драгомирецький, Н. В. Кавера), мислення (В. В. Гумановська), мовлення (Н. Г. Ніколаєва), ставлення (Г. П. Серпутько), руху (О. Г. Митрофанова, Л. А. Білоконенко), процесу (Г. В. Кутній) тощо.

У предикатній позиції найчастіше виступає дієслово. За своєю онтологічною природою дієслово виражає не просто дію, а таку, що орієнтована на зв'язок із предметами. Абстрагована від предметної субстанції дія зберігає в свідомості людини потенційну можливість пов'язуватися з предметом чи кількома предметами, кожен з яких перебуває у різних відношеннях до дії [5, 132].

Дієслово – це складна комплексна одиниця, яка визначається по-перше, як предикат, по-друге, як деяка семантична ознака іменного (терма-суб'єкта чи об'єкта), що входить у цей предикат у цілому реченні. Дієслово, на думку більшості дослідників, виступає в мові як необхідний елемент для побудови завершеного стверджувального висловлювання. «Дієслівна функція» є предикатом речення будь-якого типу; її повна характеристика включає не тільки опис самого предиката, а й опис (у загальному вигляді) тих імен, які він поєднує в межах речення – суб'єкта і об'єктів [8, 115–119].

В основу поділу предикатів на семантичні класи було покладено різні критерії, і побудувати семантичні угруповання предикатів, які включали б найістотніші їх характеристики, надзвичайно важко.

На початку І. Р. Вихованець поділив предикати на два найбільш загальні класи: предикати стану і дії [4, 33–35]. Згодом на основі цієї загальної класифікації предикатів він розробив шестикомпонентну класифікацію: предикати дії, процесу, стану, кількості, якості та локативні предикати [3, 137]. Домінантне становище в шестикомпонентній класифікації предикатів посіли дієслівні предикати зі значеннями дії.

Дослідники здебільшого визначають такі характерні ознаки, на основі яких можна виділити клас предикатів дії:

1. Динамічність, здатність переміщатися на темпоральній осі.
2. Активність, яка характеризує суб'єктну синтаксему як агента, діяча, виконавця певних дій. Сема активності, що прогнозує зусилля, волю, вклад енергії з боку суб'єкта, є визначальною для семантики предикатів дії. Під поняттям «активність» у лінгвістиці розуміють здатність людей і тварин активно переміщатися у просторі або їх здатність впливати на інші об'єкти, в тому числі на людей і тварин» [4, 192].
3. Акціональність як ознака предикатів дії маркована позицією суб'єкта – іменником, що входить до класу соціально активних денотатів (назв осіб). Дія, як правило, скеровується на об'єкт, викликаючи певні зміни. Це дає підстави вважати предикати дії предикатами плану подій і говорити про антропоцентричну скерованість дієслова [2, 13].
4. Предикати дії означають початок, продовження і закінчення дії, отже, їм властива фазовість.
5. У семантичній структурі предикатів дії містяться також такі смислові компоненти, як доцільність та цілеспрямованість. Вони свідчують зорієнтованість дії на досягнення певних намірів. Цілеспрямованість активних предикатів дії передбачає націленість на об'єкт – субстанцію, яка зазнає змін під час дії, є її кінцевим результатом. Сама природа предиката дії вимагає суб'єкта дії, оскільки будь-яка діяльність неодмінно породжується суб'єктом-діячем.
6. Каузативність передбачає вплив на об'єкт і є головним семантичним параметром дієслів дії. Активні дієслова, у значенні яких міститься сема каузації, позначають дію, яка зумовлює собою іншу дію. Суб'єкт каузативного дієслова є не тільки ініціатором дії іншої особи чи предмета, але й діє сам.
7. Предикати дії мають широкий діапазон валентності, вони рідко сполучаються з одним аргументом. Як зазначає В. В. Богданов,

виокремлення, що зумовлено складністю самого предиката. Семантична класифікація, на думку Т. Є. Масицької, повинна бути зосереджена на реальних онтологічних властивостях речей і ситуацій, бо предикати є особливими семантичними сутностями. З іншого боку «класифікація має пов'язуватися з побудовою такої ж типології, основу якої покладено властивості, співвідносні з типовими компонентами, тобто істотні не для окремих одиниць, а для цілих класів (граматичних форм, синтаксичних конструкцій)» [7, 29].

У статті ставимо за мету з'ясувати основні ознаки предикатів дії, які дозволяють виокремити такий клас предикатів; визначити лексико-семантичні групи предикатів дії; описати структурні особливості речень із виділеними лексико-семантичними групами предикатів дії.

Науковому аналізу основних семантичних типів предикатів україністиці присвячено цілу низку праць. Досліджено, зокрема, предикати конкретної фізичної дії (І. І. Овчиннікова, О. В. Курішова, О. М. Галаган, О. Ю. Грипас, І. Ф. Джочка, А. В. Шумейкіна), стану (О. І. Леута, П. П. Драгомирецький, Н. В. Кавера), мислення (В. В. Гумановська), мовлення (Н. Г. Ніколаєва), ставлення (Г. П. Серпутько), руху (О. Г. Митрофанова, Л. А. Білоконенко), процесу (Г. В. Кутній) тощо.

У предикатній позиції найчастіше виступає дієслово. За своєю онтологічною природою дієслово виражає не просто дію, а таку, що орієнтована на зв'язок із предметами. Абстрагована від предметної субстанції дія зберігає в свідомості людини потенційну можливість пов'язуватися з предметом чи кількома предметами, кожен з яких перебуває у різних відношеннях до дії [5, 132].

Дієслово – це складна комплексна одиниця, яка визначається по-перше, як предикат, по-друге, як деяка семантична ознака іменного (терма-суб'єкта чи об'єкта), що входить у цей предикат у цілому реченні. Дієслово, на думку більшості дослідників, виступає в мові як необхідний елемент для побудови завершеного стверджувального висловлювання. «Дієслівна функція» є предикатом речення будь-якого типу; її повна характеристика включає не тільки опис самого предиката, а й опис (у загальному вигляді) тих імен, які він поєднує в межах речення – суб'єкта і об'єктів [8, 115–119].

В основу поділу предикатів на семантичні класи було покладено різні критерії, і побудувати семантичні угруповання предикатів, які включали б найістотніші їх характеристики, надзвичайно важко

У статті І. Р. Вихованець поділив предикати на два найбільш загальні класи: предикати стану і дії [4, 33–35]. Згодом на основі цієї загальної класифікації предикатів він розробив шестикомпонентну класифікацію: предикати дії, процесу, стану, кількості, якості та локативні предикати [3, 137]. Домінантне становище в шестикомпонентній класифікації предикатів посіли дієслівні предикати зі значеннями дії.

Дослідники здебільшого визначають такі характерні ознаки, на основі яких можна виділити клас предикатів дії:

1. Динамічність, здатність переміщатися на темпоральній осі.
2. Активність, яка характеризує суб'єктну синтаксему як агента, діяча, виконавця певних дій. Сема активності, що прогнозує зусилля, волю, вклад енергії з боку суб'єкта, є визначальною для семантики предикатів дії. Під поняттям «активність» у лінгвістиці розуміють здатність людей і тварин активно переміщатися у просторі або їх здатність впливати на інші об'єкти, в тому числі на людей і тварин» [4, 192].
3. Акціональність як ознака предикатів дії маркована позицією суб'єкта – іменником, що входить до класу соціально активних денотатів (назв осіб). Дія, як правило, скеровується на об'єкт, викликаючи певні зміни. Це дає підстави вважати предикати дії предикатами плану подій і говорити про антропоцентричну скерованість дієслова [2, 13].
4. Предикати дії означають початок, продовження і закінчення дії, отже, їм властива фазовість.
5. У семантичній структурі предикатів дії містяться також такі смислові компоненти, як доцільність та цілеспрямованість. Вони свідчують зорієнтованість дії на досягнення певних намірів. Цілеспрямованість активних предикатів дії передбачає націленість на об'єкт – субстанцію, яка зазнає змін під час дії, є її кінцевим результатом. Сама природа предиката дії вимагає суб'єкта дії, оскільки будь-яка діяльність неодмінно породжується суб'єктом-діячем.
6. Каузативність передбачає вплив на об'єкт і є головним семантичним параметром дієслів дії. Активні дієслова, у значенні яких міститься сема каузації, позначають дію, яка зумовлює собою іншу дію. Суб'єкт каузативного дієслова є не тільки ініціатором дії іншої особи чи предмета, але й діє сам.
7. Предикати дії мають широкий діапазон валентності, вони рідко сполучаються з одним аргументом. Як зазначає В. В. Богданов,

існування предикатів з більшим за три числом місць є проблематичним. Проте все ж визначають предикати-дієслова дії з широким діапазоном семантичної валентності, поряд з якими можуть уживатися чотири аргументи [1, 51].

8. Категорія результатива обумовлена онтологічними особливостями дієслів дії: здійснюючи будь-яку дію, людина застосовує зусилля, витрачаючи енергію для досягнення поставленої мети, результату. Спрямована дія підпорядковується результату. Результативна семантика з висхідними префіксальними дієсловами утворює опозицію «гранична / негранична дія» [6, 75].

9. Трансформаційність, можливість динамічного переходу однієї функціональної сфери (сфери дії) в іншу функціональну сферу (сферу стану), типу «суб'єкт – дія – об'єкт» – «об'єкт – дія», «об'єкт – каузативний стан» [6, 75]. Опозиція дієслів дії і дієслів стану пронизує всю граматичну систему української мови.

Розглянуті функціонально-семантичні ознаки предикатів обумовлюють їх особливу роль в організації семантичних структур. Активна цілеспрямована дія, позначувана предикатами дії, являє собою маркований семантичний простір, який має вагомі диференційні ознаки на лексичному, морфологічному й синтаксичному рівнях.

Список джерел

1. Богданов В. В. Семантико-синтаксическая организация предложения / Василий Владимирович Богданов. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1977. – 204 с.
2. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / Іван Романович Вихованець // Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови / Іван Романович Вихованець // Синтаксис: Підручник. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
4. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / Іван Романович Вихованець, Городенська К. Г., Русанівський В. М. – К. : Наук. думка, 1983. – 219 с.
5. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові / Ніна Лаврентіївна Іваницька. – К. : Вища шк., 1986. – С. 126–140.
6. Кильдибекова Т. А. Глаголы действия в современном русском языке / Танзиля Асхатовна Кильдибекова. – Саратов, 1985. – С. 60–75.

7. Масицька Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності / Тетяна Євгенівна Масицька. – Луцьк : Волинський держ. ун-т імені Лесі Українки, 1998. – С. 28–29.
8. Степанов Ю. С. Имена. Предикаты. Предложения (Семиологическая грамматика) / Юрий Сергеевич Степанов. – М. : Наука, 1981. – С. 113–174.

УДК 811.378.147:004

ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ОПРАЦЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЗДОБУТОЇ СТУДЕНТАМИ З ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ, ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

*Італіна Коляда, викладач філологічних дисциплін вищої категорії,
Київський коледж комп'ютерних технологій та економіки НАУ*

Анотація. У статті розглядається важливість вміння опрацьовувати інформацію, здобуту за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання студентів ККТЕ НАУ як базового вміння для подальшого застосування в житті, а також звертається увага на врахування деяких особливостей впливу ІКТ на сучасну молодь.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, позитивна освіта, кліпове мислення, кайнерастія.

Сучасне інформаційне суспільство висуває нові вимоги до навчального процесу, вимагає від нього бути більш інформатизованим, спрямованим на розвиток та використання інформаційних систем, соціальних мереж та ресурсів, що пов'язано, насамперед, із застосуванням комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, соціальних мереж, мультимедійних технологій і передбачає широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіті [2, с. 6–8]. Інформатизація суспільства істотно вплинула на процес здобуття знань. В основу технологічного процесу навчання покладено отримання і перетворення інформації [1, с.29].

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні є однією з найбільш важливих світових тенденцій розвитку світового